

ΔΙΑΚΟΝΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΕΩΡΙΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΑ' ΤΕΥΧΟΣ 53 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ ΜΑΡΤΙΟΣ 2009

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ ΣΚΕΦΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Δημητρίου Βλάχου
Φιλολόγου-Ιστορικού

Σὲ μιὰ κορυφαία γιορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως ἡ σημερινὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, θὰ περιμένατε κάποιον θεολόγο νὰ ἀναπτύξει μὲ ἐμβρίθεια ἓνα θέμα σχετικὸ μὲ τὸ ἔργο τῶν κορυφαίων αὐτῶν προσωπικοτήτων τῆς ἑλληνορθόδοξης παιδείας. Ἐντελῶς ὁμως ἀνορθόδοξα ἔχετε ἀπέναντί σας ἓναν ὁμιλητὴ μὲ βαθιὰ συνείδηση τῆς θεολογικῆς του ἀνεπάρκειας. Δὲν θὰ σᾶς μιλήσω ὡς θεολόγος, ἀλλὰ ὡς ἐλεύθερος στοχαστής.

Μὲ ἀφορμὴ τῆ μνήμη τους, συλλογίζομαι τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες ὡς “τρομερὲς ἰδιοσυγκρασίες, ἀντίμαχες, καὶ ὁμως στὸ ἴδιο καλάθι ἐκείνων τῶν καιρῶν”. Πρόκειται γιὰ καιροὺς πὺν περίσσευε ὁ φανατισμὸς ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές, γιὰτὶ περίσσευε καὶ τὸ πάθος, γιὰτὶ περίσσευε καὶ ἡ ἀγωνία.

Σ’ αὐτοὺς τοὺς ταραγμένους καιροὺς ἀνδρώνονται ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Ἰωάννης. Ἀγαποῦν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, τὰ σπουδάζουν μὲ πάθος σὲ φημισμένα κέντρα ἑλληνικῆς παιδείας. Δὲν τὰ ἀπορρίπτουν πρὶν τὰ γνωρίσουν. Δὲν τυφλώνονται ὁμως καὶ ἀπὸ αὐτά. Δὲν τοὺς τρομάζει τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὴν ἑλληνικὴ παιδεία καὶ τὴν χριστιανικὴ ἀποκάλυψη, γιὰτὶ πατοῦν σταθερὰ καὶ στὶς δύο ὄχθες. Στὴ μιὰ μὲ τὸ νοῦ καὶ στὴν ἄλλη μὲ τὴν καρδιά. Εἶναι φτιαγμένοι γεφυροποιοί. Ξέρουν νὰ κτίζουν γέφυρες, γιὰτὶ ξέρουν νὰ δια-

κρίνουν τὸ ζωντανὸ ἀπὸ τὸ θνησιμαῖο. Ἡ γεφύρωση τοῦ χάσματος ἀνάμεσα στὸν Ἑλληνικὸ λόγο καὶ τὴν Χριστιανικὴ πίστη συνίσταται στὴν ἀφομοίωση τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ στὴν ἐκλεκτικὴ χρησιμοποίησή τῶν ὠφέλιμων στοιχείων τῆς προκειμένου νὰ ἐρμηνευθεῖ καὶ νὰ διατυπωθεῖ σωστὰ τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα.

Παιδεία γιὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες δὲν σημαίνει εὐκόλη ζωὴ. Οὔτε ἦταν τίτλοι σπουδῶν πὺν θὰ τοὺς ἐξασφάλιζαν τὸν ἐπίγειο παράδεισο τοῦ πλοῦτου, τῆς ἐξουσίας, τῆς δόξας. Ἡ παιδεία γιὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες δὲν ἐξαντλεῖται στὴν περίτεχνη διατύπωση τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος. Ἔδειξαν ὅτι παιδεία σημαίνει ἐμπρακτὴ, ἐφαρμοσμένη θεολογία. Ἐπαγρύπνηση, μέριμνα, ἀγωνία, σιωπὴ, εἶναι τὸ ἔδαφος ὅπου ριζώνει τὸ δένδρο τῆς παιδείας, γιὰ νὰ δώσει κάποτε τοὺς καρπούς του ὡς λόγο καὶ πράξη. Δίδαξαν τί σημαίνει παιδεία μὲσω τῆς φανερῆς τους ζωῆς καὶ τοῦ ἠθους τους. Λύπησαν πολλοὺς, ἐλέγχοντας αὐστηρὰ τὸν πλοῦτο, τὴν ἀδικία καὶ τὴ διαφθορά. Λυπήθηκαν καὶ οἱ ἴδιοι πολὺ. Στὶς μέρες μας πὺν ἡ παιδεία ἔχει ταυτισθεῖ μὲ τὴν ψευτομόρφωση τῆς ἐκπαίδευσης ἢ στὴν καλύτερη περίπτωση μὲ τὴν πολυμάθεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς “ὠραίας μορφῆς” καὶ τὴ συνακόλουθη οἰκονομικὴ ἐπιτυχία, ἔρχονται οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ ἀνα-

σύρουν από τὴ λήθη τὴν ἀληθινὴ σημασία τῆς λέξης “παιδεία”. Ἡ παιδεία ὡς ἀληθινὴ μόρφωση εἶναι ἡ γέφυρα πάνω στὴν ὁποία συντελεῖται ἡ μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου. Αὐτὸς εἶναι ὁ ὀρισμὸς τῆς παιδείας σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῶν κατεξοχῆν γεφυροποιῶν. Διότι τὸ ζητούμενο γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἦταν καὶ εἶναι ἡ μεταμόρφωσή του. Καὶ ἡ μεταμόρφωσή του συντελεῖται στὸ φῶς καὶ πάνω στὴ γέφυρα.

Ἄν ἡ φιλοσοφία μᾶς τοποθετῆ μπροστὰ στὸ ἀνοίκειο καὶ στὸ ξένο, ἡ ποίηση μὲ τὶς μεταφορικὲς τῆς ἀναλογίες μᾶς μεταφέρει στὸν τόπο τῆς οἰκειότητος. Ἄς χρησιμοποιήσουμε τὴ μεταφορικὴ γλῶσσα τῆς ποίησης γιὰ νὰ νιώσουμε τὴ φιλοσοφία, νὰ στοχασθοῦμε δηλαδὴ σὲ βάθος ἀλλὰ μὲ τρόπο οἰκεῖο. Τὸ ἔδαφος ὅπου ριζώνει τὸ δένδρο τῆς παιδείας ὡς οὐσίας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Καὶ ἂν στὴν Ὁρθοδοξία περιγράφεται θεολογικὰ ἡ ἐμπειρία τῆς ἀλήθειας, τότε καὶ ἡ φράση “Φάρος τῆς Ὁρθοδοξίας”, ταυτίζεται μὲ τὸ “Φῶς τῆς ἀλήθειας”. Τί σημαίνει, ὅμως, φῶς τῆς ἀλήθειας; *Τὸ φῶς ποῦ ἀνήκει στὴν ἀλήθεια; Τὸ φῶς δηλαδὴ ποῦ εἶναι κτῆμα τῆς ἀλήθειας;* Ἡ μήπως ἡ φράση “Φάρος τῆς ἀλήθειας” μπορεῖ νὰ σημαίνει τὸ φῶς

ποῦ φωτίζει τὴν ἀλήθεια, ἔτσι ὥστε νὰ τὴν ἀποκαλύπτει μπροστὰ στὰ μάτια μας ὡς ἀ-λήθεια, ὡς αὐτὸ δηλαδὴ ποῦ ἀνασύρεται ἀπὸ τὴ λήθη καὶ μᾶς ἀποκαλύπτεται. Ἀκολουθώντας τὴ δευτέρη ἐρμηνεία, τότε στὸ ἐρώτημα: “Σὲ ποῖο ἔδαφος βρίσκουν ἔρεισμα οἱ ρίζες τοῦ δένδρου τῆς παιδείας”, θὰ ἀπαντοῦσα: στὸ ἔδαφος ποῦ φωτίζεται περιοδικὰ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ διαλείποντος φάρου τῆς ἀλήθειας. Αὐτὸς ὁ διαλείπων φάρος, ἀναβοσβήνει περιοδικὰ καὶ ἄλλοτε ὡς

παρουσία φωτίζει, ἄλλοτε ὡς ἀπουσία φωτὸς βυθίζει στὸ σκοτάδι καὶ στὴν ἀγωνία τὸ θεμέλιο τῆς παιδείας, ποῦ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ θεμέλιο τῆς ἴδιας μας τῆς ὑπαρξῆς. Γιατὶ ἡ ἀλήθεια ὡς τὸ θεμέλιο τῆς ὑπαρξῆς μας εἶναι τὸ σπίτι μας. Ὁ φάρος τῆς ἀλήθειας, ὅταν φωτίζει ἀποκαλύπτει τὸ ἄρρηκτο θεμέλιο καί, ὅταν πάλι σβήνει, τὸ καλύπτει μὲ τὸ σκο-

τάδι. Ὡστόσο, δὲν τὸ ἀφήνει νὰ περιπέσει ποτὲ στὴ λήθη. Αὐτὴ εἶναι ἄλλωστε καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φάρου. Ἔχω τὴν αἴσθησι ὅτι ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τους μᾶς ἔδειξαν, ὡς Φάρος τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς Φάρος τῆς ἀλήθειας, τὴ λειτουργία τοῦ φωτὸς στὴ ζωὴ μας. Καὶ τὸ φῶς δὲν τὸ ἐξηγεῖς, τὸ βλέπεις...